

Jūratė Derukaitė – Klaipėdos universiteto Socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto Lituanistikos ir užsienio kalbų centro vadovė

Moksliniai interesai: taikomoji kalbotyra, vertimas, svetimųjų kalbų mokymo didaktika

El. paštas: lukc.shmf@ku.lt, polyglosia@gmail.com

Jūratė Derukaitė – philologist, Head of Centre for Lithuanian Studies and Foreign Languages, lecturer in the Department of Philology, Faculty of Social Sciences and Humanities, Klaipėda University (Lithuania)

Research interests: applied linguistics, teaching Lithuanian as a foreign language, teaching foreign languages, translation

E-mail: polyglosia@gmail.com

Jūratė Derukaitė

Klaipėdos universitetas

LIETUVIŲ KALBOS (KAIP NEGIMTOSIOS) MOKYMAS – KLAIPĖDOS UNIVERSITETO TAPATYBĖS DALIS

Anotacija

Straipsnyje įvairiais aspektais apžvelgiama Klaipėdos universiteto lietuvių kalbos kaip negimtosios mokymo veikla, apibendrintai vadinama *lietuvių kalbos kursais*. Apžvelgiamas laikotarpis apima du dešimtmečius iki 2020-ųjų metų.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: lietuvių kaip negimtoji kalba, lietuvių kalbos kursai, Lietuvių kalbos ir kultūros vasaros / žiemos akademija, komunikacinis metodas, tarpkultūrinis bendravimas.

Abstract

The aim of the article is to describe various aspects of the study of Lithuanian as a foreign language at Klaipėda University during the last two decades. The survey deals with activities that come under Lithuanian language courses.

KEY WORDS: Lithuanian as a foreign language, Lithuanian-language courses, Lithuanian Language and Culture Summer/Winter Academy, communication method, intercultural communication.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/rh.v27i0.2164>

*Per Lietuvių kalbos
ir kultūros akademiją
„į Klaipėdą ateina
pasaulis ir Lietuva
išeina į pasaulį“
(Darren van Rawens-
vaay, kanadietis,
Klaipėdos universi-
teto lietuvių kalbos
kursų dalyvis)*

I v a d a s

Šiame straipsnyje apžvelgiami Klaipėdos universiteto (toliau – KU) vykdomi lietuvių kalbos (kaip negimtosios¹) mokymai, jų struktūra, specifika. Tai kompleksinis reiškiny, turintis gana daug sudedamųjų dalių: KU lietuvių kalbos kaip negimtosios (toliau – L2²) mokymų sistemos ištakos, kūrimas, struktūra, rinkodara; tikslinės grupės – besimokančių lietuvių kalbos asmenų – sudėties analizė; mokytojų darbo specifika (kalbos mokymo lygiai, metodika, mokomoji medžiaga ir kt.); sociokultūrinis aspektas ir dar daugiau dalykų. Kiekviena iš šių sudedamųjų dalių galėtų būti atskiras išsamus tyrimas. Todėl čia stengtasi išanalizuoti ir aprašyti šį reiškinį kaip vienovę, augančią bei evoliucionuojančią sistemą, išryškinti spėjtinus uždavinius, numatyti perspektyvas.

Klaipėdos universitete dabartinė lietuvių kalbos kaip L2 mokymo struktūra apima dvi sritis. Pirmoji – akademinė. Jai priskirtini laipsnio ir dalinės studijose besimokantys užsieniečiai, studijuojantys lietuvių kalbą kaip privalomąjį ar pasirinkamąjį dalyką. Šias studijas administruoja Studijų tarnyba. Antroji sritis – tai neformalieji lietuvių kalbos mokymai, įvairios trukmės ir intensyvumo lietuvių kalbos kursai; jie yra arba mokami, arba vykdomi Švietimo mainų paramos fondo administruojamų programų lėšomis. Straipsnyje apžvelgiami būtent šie neformalieji mokymai, – nors, tiesa, abi apibrėžtosios sritys yra susijusios.

Apžvelgiamasis laikotarpis apima beveik du dešimtmečius iki 2020-ųjų.

¹ Literatūroje taip pat vartojami terminai lietuvių kalba kaip užsienio / svetimoji, tačiau čia pasirinkta vadinti lietuvių kalba kaip negimtoji.

² Kalbotyroje vartojamas terminas L2 reiškia „antroji kalba“; tačiau žmonijai vis labiau tampant daugiakalbe, L2 reiškia „antroji, trečioji etc. kalba“.

Trumpa lietuvių kalbos kaip negimtosios mokymo Lietuvoje 1990–2020 m. apžvalga

Lietuvių kalbos kaip L2 mokymo(si) poreikis po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo įgavo naują kryptį. Iki tol mokymo metodika ir mokomoji medžiaga buvo orientuota daugiausia į tam tikras tikslines grupes (pavyzdžiui, skirta nelietuvių mokykloms arba tam tikrų tautybių užsieniečiams / kitakalbiams). Paminėtina populiarį 1989 m. išleista J. Aleksandravičiaus lietuvių kalbos mokymo(si) priemonė rusakalbiams asmenims. Tačiau ir tų mokymo priemonių tebuvo nedaug ir jos nebeatitiko poreikių, – reikėjo universalesnės mokomosios medžiagos, naujos lietuvių kalbos kaip L2 mokymo koncepcijos.

1994 m. išleista E. Jakaitienės knyga „Lietuviškai apie Lietuvą“ buvo skirta pažengusiųjų lygiui ir parengta tekstų įvairiomis kultūros temomis pagrindu. 1997 m. išleistas pirmasis detalus lietuvių kalbos kaip svetimiosios mokymo(si) turinio aprašas – penkių autorių knyga „Slenkstis“. 1998 m. pasirodė M. Ramonienės ir L. Vilkienės lietuvių kalbos vadovėlis pradedantiesiems „Po truputį“; 2000 m. – V. Žulienės „Lietuvių kalbos pratys kitakalbiams: mokomoji knyga“; 2001 m. – V. Stumbrienės ir V. Kaškelevičienės „Nė dienos be lietuvių kalbos: 12 pamokų pradedantiesiems“.

Lietuvių kalbos kaip L2 mokymo praktinės ir teorinės literatūros poreikis ėmė ypač sparčiai augti Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą. „Lietuvių kalba kaip svetimoji – naujas lietuvių kalbos mokymo(si) patirties terminas, pradėtas vartoti pastaraisiais metais, kai Lietuvai tapus visateise Europos Sąjungos (ES) nare atsirado sąlygos bendradarbiauti su įvairių sričių užsienio partneriais“ (Buivydienė, Žukienė 2006). Atliepiant sparčiai augančius poreikius, imta gausiau kurti metodinę ir mokomąją medžiagą: išleista J. Džežulskienės, R. Žukienės ir kitų autorių vadovėlių, gramatikų anglų kalba, mokomųjų žodynų ir kitokio pobūdžio priemonių. Daugėjo lituanistų, įgyjančių lietuvių kalbos kaip L2 mokymo kvalifikaciją, kaupiama ir skleidžiama dėstymo patirtis.

Įdomu tai, jog šio laikotarpio pradžioje mokomąsias priemones rengė ne tik lituanistai, bet ir anglistai, pavyzdžiui, D. Tekorienė, J. Janavičienė. Pastaroji autorė buvo lietuvių kalbos kaip L2 mokymo pradininkė Klaipėdos universitete, jos vadovėliai, skirti vokiečių, anglų ir rusų tautybės asmenims, pasirodė iškart po 2000-ųjų.

Kalbant apie lietuvių kalbos kaip L2 mokymo srities *mokslinę* literatūrą, prabrėžtina atliktų ir publikuotų darbų gausa; tuose tyrimuose nagrinėjami įvairūs aspektai. Aptariamojo laikotarpio pradžioje aktualiausia buvo sukurti naują lietuvių kalbos kaip L2 mokymo koncepciją. Daug šioje srityje nuveikė Vilniaus universiteto (toliau – VU) Filologijos fakulteto Lituanistinių studijų katedros

darbuotojai (žr. publikacijų sąrašą <http://www.lsk.flf.vu.lt/lt/darbuotojai>). Pažymėtina, jog 2006 m. M. Ramonienė, L. Vilkienei, J. Pribušauskaitei, V. Stumbrienei už darbų ciklą „Lietuvių kalbos kaip svetimosios mokymas: situacijos tyrimas, metodika ir jos taikymas (1995–2005 m.)“ skirta Lietuvos mokslo premija.

Vėliau pagausėjo tyrimų konkrečiais metodikos, teorijų, technologijų taikymo ir kitais aspektais (V. Buivydienė, J. Džežulskienė, N. Mačianskienė, R. Žukienė), atskirais kalbos mokymo(si) klausimais, t. y. lietuvių tarpukalbės³ požiūriu. Šios srities tyrimų yra paskelbusi I. Savickienė (Dabašinskienė), J. T. Ramonaitė ir kt.

Šiuo metu lietuvių kalbos kaip L2 mokoma daugybėje įvairių institucijų bei centrų Lietuvoje ir užsienyje. Informacija apie jų siūlomas programas viešinama šių mokymo centrų internetinėse svetainėse bei socialiniuose tinkluose, skirtuose į Lietuvą atvykstantiems ar grįžtantiems asmenims (<https://lietuva.lt/>, <https://www.renkuosilietuva.lt/>, <https://www.facebook.com/GlobaliLietuva/>, www.lrt.lt/lituanica ir kt.). Be to, žiniasklaidoje pasirodo nemažai publicistinio pobūdžio straipsnių, nes tai ne tik aktuali visuomenei tema, bet kartu ir mokymo centrų reklama. Ypač daug rašyta apie dabartinės Vytauto Didžiojo universiteto (toliau – VDU) Švietimo akademijos (buvusio Lietuvos edukologijos universiteto) Lituanistinių studijų centro veiklą, kuriai daugelį metų vadovauja VDU Tarptautinių ryšių departamento Švietimo akademijos Tarptautinių ryšių grupės vadovė Vilma Leonavičienė. Iš užsienyje veikiančių centrų būtina paminėti Sakartvelo technikos universiteto Tbilisyje Lietuvių kalbos ir kultūros centrą, kuriam vadovauja prof. Vidas Kavaliauskas. Be ilgametės ir intensyvios lietuvių kalbos mokymo veiklos, lietuvių ir kartvelų kultūros sklaidos, prof. V. Kavaliauskas inicijuoja ir vykdo kalbinių bei kultūrinių mainų projektus ir pelnytai vadinamas Lietuvos kultūros ambasadoriumi Sakartvele.

Klaipėdos universiteto lietuvių kalbos neformaliųjų mokymų struktūra

Kaip minėta, Klaipėdos universitete lietuvių kalbos kaip L2 mokymas apima akademinę sritį (lietuvių kalbos dalykai laipsnio ir dalinių studijų studentams) ir neformaliuosius lietuvių kalbos mokymus, universitete apibendrintai vadinamus lietuvių kalbos kursais. Abi šios sritys turi sąlytį: moko tie patys dėstytojai, gali būti naudojama tokia pati mokomoji medžiaga, laipsnio studijų studentai užsieniečiai gali mokytis bendrose grupėse su neformaliųjų lietuvių kalbos kur-

³ Tarpukalbė (angl. *interlanguage*) kalbotyroje vadinama tam tikra kalbinė sistema, įgytų kalbinių kompetencijų etapas mokantis svetimųjų (negimtųjų) kalbų, evoliucionuojantis nuo pradinio iki aukščiausiojo lygio.

sų dalyviais, dalyvauti bendruose kultūriniuose renginiuose. Toks organizacinis lankstumas suteikia įvairiapusę naudą.

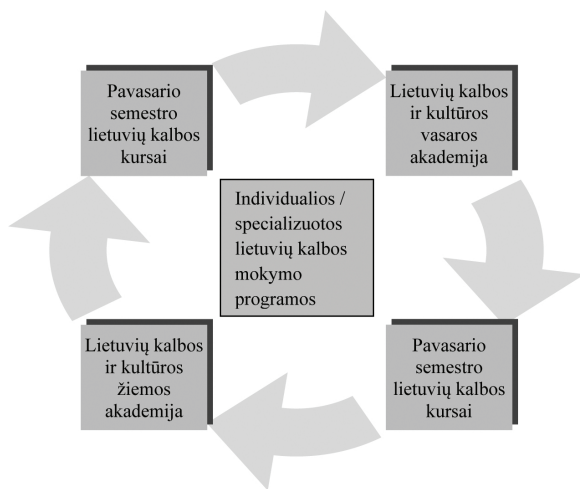
Neformaliuosius lietuvių kalbos mokymus / kursus organizuoja KU Socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto Lituaniistikos ir užsienio kalbų centras kartu su Filologijos katedra⁴. Šių lituanistinių studijų ciklas nenutrūksta visus kalendorinius metus:

- Metų ciklas pradedamas sausio mėn. intensyviais vieno mėnesio trukmės kursais – Lietuvių kalbos ir kultūros žiemos akademija (toliau – Žiemos akademija). Pamokos vyksta nuo pirmadienio iki penktadienio (kasdien po 4 akademines kontaktinio darbo valandas). Kursų apimtis: 80 akademinių valandų (toliau – ak. val.) pamokų⁵, dar maždaug 40 papildomų (bet neprivalomų laisviesiems klausytojams) ak. val. skiriama kalbos praktikai ir kultūrinei-pažintinei programai: tai renginiai, išvykos, ekskursijos. Taip pat skiriamos savarankiško darbo valandos kasdienėms namų užduotims atlikti. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Žiemos akademijoje (taip pat ir analogiškoje Vasaros akademijoje) sudaromos sąlygos dalyvauti ne tik visoje, bet ir dalyje šios mokomosios veiklos.
- Pavasario ir rudens semestrų lietuvių kalbos kursai; pamokos vyksta kelis kartus per savaitę (priklausomai nuo kursų apimties – nuo 30 iki 50 ak. val.). Šių kursų dalyviams taip pat organizuojama kultūrinių renginių (pavyzdžiui, Kalėdų ar Velykų vakaronės).
- Lietuvių kalbos ir kultūros vasaros akademija (toliau – Vasaros akademija) yra Žiemos akademijos analogas. Šie intensyvūs kursai vyksta nuo liepos mėnesio vidurio iki rugpjūčio vidurio. Tai didžiausias ir žinomiausias KU lituanistinių studijų kitakalbiams ciklo renginys.
- Individualios / specializuotos lietuvių kalbos mokymo programos vykdomos norinčiųjų pageidavimu pagal suderintas sąlygas.

KU lietuvių kalbos kaip L2 mokymo sistema pasižymi tęstinumu ir lankstumu. Besimokantieji gali mokytis visą ciklą nenutrūkstamai arba praleisti kurį nors vieną etapą ir prisijungti vėlesniame ciklo renginyje – visada stengiamasi surinkti įvairių kalbos mokėjimo lygių grupes. Mokoma pagal „Bendrųjų Europos kalbų metmenų“ nustatytą šešių kalbos mokėjimo lygių sistemą nuo A1 iki C2, kuri savo ruožtu atitinka trijų lietuvių kalbos kaip valstybinės mokėjimo kategorijų skalę, taigi KU kursų absolventai sėkmingai išlaiko valstybinės kalbos egzaminus.

⁴ Anksčiau visų trijų minėtųjų padalinių pavadinimai buvo kitokie.

⁵ Kai kurios pamokos gali būti ir išvykstamoji praktinė veikla.

1 pav. KU neformaliųjų lietuvių kalbos mokymų struktūra

Lietuviško žodžio sklaida: nuo Klaipėdos iki tolimiausio pasaulio kampelių

Klaipėdos universiteto bendruomenė gerai žino: vasara kai kam yra intensyviausio darbo metas: Lituaniistikos ir užsienio kalbų centras kartu su grupe lituanistų ruošiasi ir dirba didžiausiame KU lietuvių kalbos kaip L2 mokymo projekte – Vasaros akademijoje. Joje susiburia ir atvykstantys užsieniečiai, ir vietiniai gyventojai – Klaipėdoje ar Vakarų Lietuvos regione apsigyvenę kitataučiai. Natūralu, kad Vasaros akademija, lyginant su kitais per metus vykstančiais lietuvių kalbos kursais, pasižymi gausiausiu dalyvių skaičiumi, nes vasarą noriai naudojamosi proga turiningai ir įdomiai praleisti atostogas. Tada sulaukiama daugiausia specialiai į šiuos kursus atvykstančių žmonių iš įvairiausių pasaulio vietų. Padaugėja ir vietinių užsieniečių, mokosi ir vienas kitas nelietuvių tautybės Lietuvos pilietis, panoręs tobulinti lietuvių kalbos žinias.

Vasaros akademija gerai žinoma ir miesto visuomenei. Nemažas lietuvių kalbos besimokančiųjų būrys aktyviai dalyvauja miesto renginiuose, o tai patraukia žiniasklaidos dėmesį. Lietuviškai prabylantys užsieniečiai – įvairaus amžiaus, profesijų, skirtingų rasių ir religijų, kai kurie dėvintys neįprastus apdarus – kelia vietinių gyventojų susidomėjimą ir simpatiją. Visada klausiama šių dalykų: koks yra dalyvių skaičius ir iš kokių šalių atvykę, kokie yra besimokančiųjų motyvai, ar lietuvių kalba jiems sudėtinga ir ką jie išmoksta.

Kalbant apie KU lietuvių kalbos kaip L2 mokymų žinomumą, galima drąsiai teigti, jog žinios bei atsiliepiniai apie Vasaros / Žiemos akademiją (angl.

Lithuanian Language and Culture Summer / Winter Academy) per beveik du dešimtmečius pasklido po visą pasaulį. Šalių, iš kurių atvykstama, sąrašas ilgas. Daugiausia (apie 2/3) kursantų būna iš Europos šalių; tolimiausios pasaulio vietos, iš kurių buvo atvykę KU kursų dalyviai, – Argentina, Australija, Filipinai, Indija, Indonezija, Japonija, JAV, Kanada, Kinija, Meksika, Naujoji Zelandija. Parvykę į savo šalis, kursų dalyviai parveža ten savo patirtį bei įspūdžius ir dalijasi jais. Parašoma išsamių reportažų – ne tik apie lietuvių kalbos mokymą, dėstytojus, Klaipėdą, bet ir apskritai apie Lietuvą – jos kultūrą, istoriją ir t. t. Tai KU indėlis į informacijos apie Lietuvą, jos kalbos ir kultūros sklaidą pasaulyje, todėl lietuvių kalbos kursų rengėjams ir dėstytojams natūraliai tenka ir patriotinė atsakomybė už tai, kad tie įspūdžiai būtų kuo geresni.

Kai kuriuos KU lietuvių kalbos kursų alumnus galima vadinti tikrais lietuvių kalbos ir kultūros, lietuviybės ambasadoriais: jie dalyvauja užsienio lietuvių bendrijų, lietuvių kalbos ir kultūros centrų veikloje (paminėtina Kijevo Maironio lietuvių kultūros draugija, Lietuvių kalbos draugijos atstovybė Maskvoje, Sakartvelo technikos universiteto Lietuvių kalbos ir kultūros centras). Reikia paminėti ir KU lietuvių kalbos kursų alumnų dalyvavimą LR atstovybių užsienio valstybėse kultūrinėje veikloje.

Kai kurie lietuvių kalbos mokyti jau ne kartą atvykstantys užsieniečiai dalyvauja ne vieno Lietuvos universiteto kursuose. Pasimokius vienoje aukštojoje mokykloje, vėliau kalbos mokomasi kitoje, o po metų ar kelerių vėl grįžtama į tą pačią švietimo instituciją. Visur yra mokoma lietuvių kalbos, tačiau yra ir nemažai savitumų: kursų data, geografinė padėtis, kultūrinė programa, mokymo metodika. Viena iš tokių kursančių, dalyvavusių įvairiuose lietuvių kalbos kursuose skirtingose aukštosiose mokyklose, yra japonė Aya Kimura. KU Vasaros akademijoje ji dalyvavo du kartus. Ji inicijavo lietuvių kalbos ir kultūros centro įsteigimą Očanomizu (*Ochanomizu*) universitete Tokijuje. Aya Kimura ne tik dėsto lietuvių kalbą, bet ir verčia grožinę literatūrą: jau išleista keletas jos išverstų į japonų kalbą knygų vaikams ir S. Nėries poezijos rinktinė.

Dar keli lietuvių kalbos kursų alumnai, mokęsi ir KU, ir kitų universitetų kursuose, jau įdiegė lietuvių kalbos dėstymą savo šalių aukštosiose mokyklose. Štai Kijevo nacionaliniame Taraso Ševčenkos universitete vyr. mokslinio bendradarbio doc. dr. Igorio Korolyovo iniciatyva lietuvių kalba įtraukta į filologijos bakalauro studijų programą *Lenkų kalba ir literatūra, anglų ir lietuvių kalbos*; jis tapo ir pirmuoju lietuvių kalbos dėstytoju šioje programoje. O štai 2020 m. gegužės mėnesį gauta žinia, jog lietuvių kalba, kaip pasirenkamoji, bus pradėta dėstyti Filipinų Dilimano universitete. Šiuo metu jau yra 10 ją pasirinkusių studentų, o dėstytojas – dr. Ricky Giganto, dirbantis šio universiteto Europos kalbų katedroje. Abu šie filologai lietuvių kalbos pradėjo mokytis KU Vasaros akademijoje.

Lietuvių kalbos dėstymas Filipinuose daug kam gali kelti nuostabą: kokie motyvai, tikslai, perspektyvos? Dr. R. Giganto'as Dilimano universitete dėsto kelias kalbas. Panoręs išmokti dar vieną Europos kalbą, rado galimybę atvykti pagal Švietimo mainų paramos fondo programą mokytis lietuvių kalbos; pasidomėjęs ir sužinojęs, jog tai seniausia indoeuropiečių kalba, jis pasvarstė, jog ateityje baltų kalbų studijos galėtų atsirasti ir Filipinuose. KU dėstytojams jis dėkingas už suteiktus tvirtus lietuvių kalbos tarties ir gramatikos pagrindus: „I owe to these effective teachers the solid foundation in pronunciation & grammar of Lithuanian“, – rašo jis savo socialinio tinklo *Facebook* paskyroje.

Yra ir daugiau KU lietuvių kalbos kursų alumnų, dabar lietuvių kalbos mokančių savo tautiečius.

Augimas ir kūrimasis

Nuo KU įsteigimo 1991 m. sausio 1 d. (jo pagrindas buvo trys stiprūs iki tol Klaipėdoje veikę kitų aukštųjų mokyklų fakultetai) Vakarų Lietuvoje gausėjant atvykstančių užsieniečių, formavosi atitinkamų lietuvių kalbos mokymų poreikis. KU pirmieji norintys mokytis lietuvių kalbos buvo pavieniai užsieniečiai. 1999 / 2000 studijų metais atvyko pirmieji studentai iš užsienio universitetų pagal ES *Socrates* mainų programą. Brendo būtinybė universitete steigti lietuvių kalbos kaip L2 mokymo sistemą. Tos iniciatyvos ėmėsi tuometis Tarptautinių ryšių skyrius.

2002 m. gavus kelias užklausas, surengti pirmieji KU Lietuvių kalbos vasaros kursai. Juose mokėsi 7 įvairių tautybių užsieniečiai. Tai buvo bandomasis renginys tiek organizaciniu, tiek ir kalbos dėstymo aspektu. Jau kitais metais, 2003 m. vasarą, mokytis lietuvių kalbos atvyko gausus būrys dalyvių pagal *Socrates* programą *Erasmus* (*Erasmus* intensyvūs kalbos kursai, angl. EILC). Į KU pradėjo vykti ir pirmieji užsienio universitetų studentai / dėstytojai / tyrėjai ir lietuvių kilmės užsieniečiai, atradę galimybę pasinaudoti Lietuvos *Valstybinių stipendijų lietuvių kalbos ir kultūros vasaros / žiemos kursams užsieniečiams programa* (dabar ją administruoja Švietimo mainų paramos fondas, toliau vadinamas ŠMPF). Po kelerių metų santykis tarp minėtų pirmosios ir antrosios kategorijos kursantų Klaipėdos universitete pakito – EILC kursantų mažėjo⁶, o valstybės stipendininkų – didėjo; pagal pastarąjį skaičių KU ėmė pirmauti tarp kitų Lietuvos universitetų.

Nuo pačių pirmųjų vasaros kursų svarbi jų dalis buvo kultūrinė-pažintinė programa: renginiai, išvykos, ekskursijos; jų metu daug dėmesio skirta ir kalbos

⁶ 2012 m. Tarptautiniame seminare EILC organizatoriams ir dėstytojams svarstyta dėl tos programos uždarymo ir kalbos mokymo perkėlimo į nuotolinę erdvę. 2020-ieji m., kaip numatyta, yra paskutiniai.

praktikai. Taigi vasaros kursai buvo pavadinti Lietuvių kalbos ir kultūros vasaros mokykla. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą 2004 m. ir lietuvių kalbai tapus viena iš oficialių ES kalbų, jos ėmė mokytis ir įvairūs ES institucijose dirbantys pareigūnai. Užsimezgu ryšiams, kelerius metus tokių pareigūnų (daugiausia – vertėjų) atvykdavo ir į KU vasaros kursus, kur būdavo formuojama atskira jų grupė – kalbos buvo mokoma pagal specialią jiems parengtą programą.

Gausėjant Lietuvoje apsigyvenančių (laikinais ar ilgesniam laikui) užsieniečių, daugėjo ir norinčiųjų mokytis lietuvių kalbos ne vasaros metu. Universitete sparčiai plečiantis lietuvių kalbos kaip L2 mokymo veiklai, jai koordinuoti įsteigtas specialus etatas tuomečiame Humanitarinių mokslų fakultete, o 2006 m. – Kalbų centras, šiuo metu vadinamas Lituanistikos ir užsienio kalbų centru (LUKC).

Norinčiųjų mokytis lietuvių kalbos skaičiaus augimas paskatino rengti ir intensyvius Lietuvių kalbos ir kultūros žiemos kursus, analogiškus vasaros kursams. Pirmieji įvyko 2015 m. sausio mėnesį – taip lituanistinių studijų kitakalbams mokymai tapo nuosekliu ciklu, trunkančiu visus metus.

2016 m. vidinių kursų rengėjų ir dėstytojų nutarimu – dėl pasiektų ir pripažinto aukšto akademinio lygio – nuspręsta intensyvius vasaros ir žiemos kursus pavadinti Lietuvių kalbos ir kultūros vasaros / žiemos akademija.

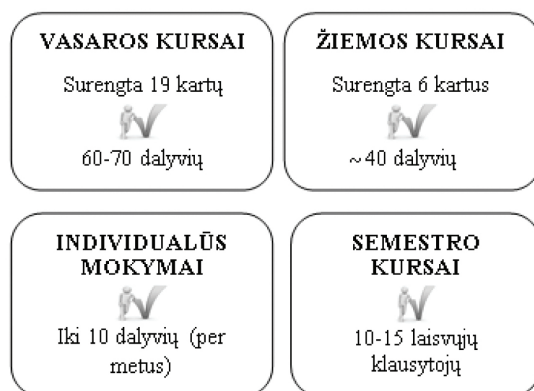
Būtina paminėti ir semestrų metu vykstančius lietuvių kalbos kursus, kuriems taip pat skiriamas didelis dėmesys. Juose mokosi Klaipėdoje ar Klaipėdos apskrityje gyvenantys kitataučiai, KU studentai, norintys išmokti kalbėti lietuviškai. Dalis kursantų dalyvauja ir semestro kursuose, ir Vasaros / Žiemos akademijose.

Šiek tiek statistikos: kas ir kodėl mokosi lietuvių kalbos (kaip negimtosios)?

Neįmanoma nurodyti tikslaus skaičiaus, kiek žmonių, kokių tautybių, koku kalbos mokėjimo / mokymo lygiu mokėsi KU lietuvių kalbos kursuose per daugiau kaip 20 metų. Apytiksliai tokių dalyvių galėtų būti arti 3 000.

Nuo 2002 m. surengta 19 intensyvių vasaros ir 6 žiemos kursai (nuo 2015 m.). Šiuo laikotarpiu taip pat nuolat vyko kursai semestro metu, kaip ir individualūs mokymai. Pastarųjų trejų metų duomenimis, vidutinė besimokančiųjų statistika yra tokia:

- Žiemos akademijoje sulaukiama apie 40-ies dalyvių;
- semestro kursuose vienu metu mokosi apie 10–15 laisvųjų klausytojų;
- Vasaros akademija pritraukia apie 60–70 norinčiųjų mokytis lietuvių kalbos arba tobulinti jau turimas žinias;
- kursuose pagal individualias / specializuotas programas būna iki 10-ies dalyvių per metus.

2 pav. KU neformaliųjų lietuvių kalbos mokymų statistika

Šalių, iš kurių per du dešimtmečius turėta atvykusių arba Lietuvoje jau apsigyvenusių kursų dalyvių, užfiksuotas skaičius yra tikslus – 44. Jau minėta, jog norinčiųjų mokytis sulaukiama iš viso pasaulio, tačiau didesnė dalis būna iš Europos. Pažymėtina, jog šalių sąrašas – ir Lietuva; KU lietuvių kalbos kursuose yra mokęsi keli rusakalbiai moksleiviai, kuriems nepakako mokyklose vedamų pamokų, ir keli jauno amžiaus LR piliečiai, sugrįžę iš emigracijos (suprantama, sąvoka *lietuvių kalba kaip negimtoji* čia netinka).

KU lietuvių kalbos kursų dalyviai – tai moksleiviai, studentai, įvairiausių profesijų atstovai: verslininkai, žurnalistai, inžinieriai, švietimo ir mokslo srities specialistai, vertėjai, veterinarai ir t. t., taip pat namų šeimininkės. Labai plati ir amžiaus skalė: jauniausia dalyvė buvo 11-os metų klaipėdietė rusakalbė moksleivė, o vyriausi – septintąją dešimtį bebaigiantys pensininkai. Jauniausieji kursantai priimami išimties tvarka, čia jie mokosi kartu su suaugusiaisiais, nes specialių grupių ar kursų vaikams kol kas neorganizuojama.

Toliau pateikiama KU lietuvių kalbos ir kultūros intensyvių vasaros / žiemos kursų dalyvių statistika pagal jų kilmės šalį (duomenys nuo 2002 m. vasaros iki 2020 m. žiemos imtinai, iš viso 18 vasaros kursų ir 6 žiemos kursai). Žinoma, santykis tarp dalyvių skaičiaus iš konkrečių šalių per minimą laikotarpį keitėsi. Tas pokytis apima visą kompleksą veiksnių, aplinkybių ir galėtų būti įdomi tema tyrimui.

Lietuvių kalbos kursų dalyvių tikslai, motyvai įvairūs. Pagal tai galima išskirti kelias KU lietuvių kalbos kursų dalyvių kategorijas:

1. Užsienio aukštųjų mokyklų studentai, dėstytojai, tyrėjai. Lietuvių kalba susijusi su jų studijų / mokslo sritimi arba tiesiog pasinaudojama galimybe dalyvauti minėtoje ŠMPF valstybinių stipendijų programa (ar kitomis finansavimo programomis), norint pažinti naują šalį, jos kalbą ir kultūrą.

3 pav. Šalys, kurių piliečiai mokėsi KU lietuvių kalbos kursuose

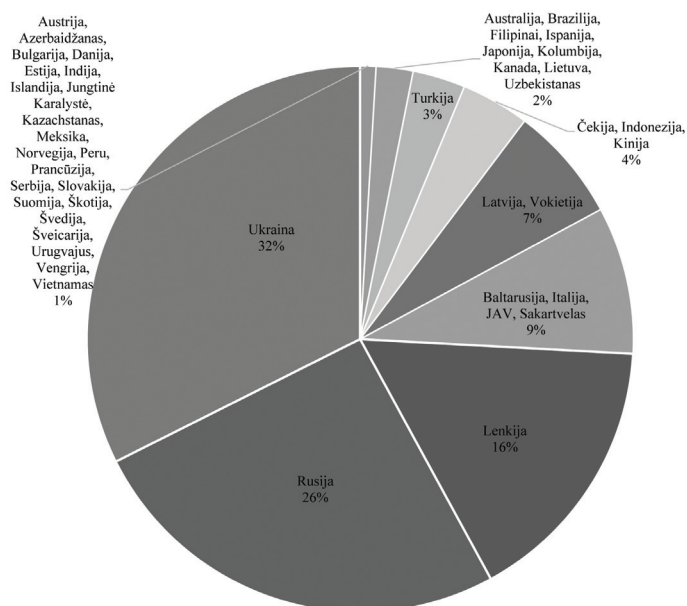
Ypač daug kursantų buvo atvykę / atvyksta iš šių užsienio aukštųjų mokyklų: (iki 2014 m.) Baltijos federalinio Imanuelio Kanto universiteto Kaliningrade; Krokuvos Jogailaičių universiteto; Maskvos valstybinio M. V. Lomonosovo universiteto, Rusijos valstybinio humanitarinių mokslų universiteto; Ukrainoje – iš įvairių universitetų.

2. Lietuvių kilmės užsieniečiai

Šių dviejų kategorijų kursantai pastaruoju metu sudaro 2/3 besimokančiųjų Vasaros / Žiemos akademijoje ir apie 90 proc. jų atvyksta pagal minėtą Valstybinių stipendijų programą. Iš šių stipendijas gavusių asmenų lietuvių kilmės užsieniečių būna apie penktadalį. Konkurso sąlygas ir kvotų skaičių nustato ŠMPF. Iki 2020 m. nebuvo ribojamas leidžiamų dalyvauti stipendijų konkurse kartų skaičius, todėl iš KU Vasaros / Žiemos akademijų dalyvių apie 10 yra čia dalyvavę tris ir daugiau kartų.

3. Lietuvių tautybės asmenų sutuoktiniai / partneriai

4. Užsieniečiai, apsigyvenę Lietuvoje darbo ar kitais tikslais, ir jų šeimos nariai. Čia dar būtų galima išskirti asmenis, atvykusius dėl konkrečių gerų darbo pasiūlymų, ir asmenis, emigruojančius iš savo šalių dėl tam tikrų politinių ar ekonominių priežasčių ir siekiančius įsitvirtinti Lietuvoje (arba vėliau išvykti į kitas šalis). Pastaraisiais keleriais metais ypač gausėja Ukrainos ir Rusijos piliečių.

4 pav. KU lietuvių kalbos vasaros ir žiemos kursų dalyvių statistika pagal šalis (nuo 2002 m. vasaros iki 2020 m. žiemos)

Todėl norinčiųjų mokytis lietuvių kalbos skaičius ir tautinė sudėtis gana aiškiai rodo imigracijos Lietuvoje tendencijas.

Kiti. Šiai lietuvių kalbos kursų dalyvių kategorijai būdinga itin didelė motyvų įvairovė: pavyzdžiui, estas nori gerai pramokti artimiausių kaimynų – Latvijos ir Lietuvos – kalbas; kanadietis nori aplankyti vietą, kurioje gyveno jo senelis (ne lietuvis), nors namo ten ir nebėra; rusaitė nori išmokti kalbą, nes ne kartą atostogavo Lietuvoje ir susižavėjo šiuo kraštu, ir daug kitokių atvejų.

Iš semestro kursuose besimokančiųjų lietuvių kalbos 99 proc. yra gyvenantys / laikinai apsigyvenę / apsistoję Lietuvoje asmenys (o ne specialiai atvykstantys į kursus).

Statistiniai duomenys apie KU lietuvių kalbos kursų dalyvius gana akivaizdžiai atspindi demografinės tendencijas Lietuvoje, procesus kai kuriose užsienio valstybėse ir kitas aplinkybes – tarp jų ir lietuvių kalbos mokymui skiriamą dėmesį valstybės mastu. Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. birželio 27 d. nutarime Nr. XIII-1318 „Dėl valstybinės kalbos politikos 2018–2022 m. gairių“ analizuojamas „lietuvių kalbos mokymas ir mokymasis išeivijoje ir reemigracijoje“ (LR Seimo nutarimas, 11), pabrėžiamas būtinumas „skatinti lietuvių kalbos mokymą (mokymąsi) užsienyje“, tuo tikslu teikti materialinę ir metodinę paramą užsienyje veikiančioms lituanistinėms mokykloms ir centrams, „kuriuose

lietuvių kalbos mokosi užsienio šalių piliečiai, [...] skatinti lietuvių kalbos mokymą (mokymąsi) gretimose šalyse“ (ten pat, 15).

Lietuvių kilmės užsieniečių skaičius Vasaros / Žiemos akademijoje pamažu, bet nuosekliai auga; žmonės atvyksta ne tik pagal minėtąją stipendijų programą, bet ir savo lėšomis. Šioms besimokančiųjų grupėms skiriamas papildomas dėmesys, pavyzdžiui, organizuojamas lietuviybės vakaras; jį rengia KU lietuvių kalbos kursų organizatorių komandos bičiulis, aktyvus Pasaulio lietuvių bendruomenės (PLB) narys Aleksas Eugenijus Kulvietis Suarezas, gimęs Kolumbijoje. Jis atvyko į pirmąją KU vasaros mokyklą 2002 m. mokėdamas tik keletą žodžių lietuviškai ir puoselėdamas svajonę pamatyti senelio tėvynę. Apsigyvenęs Lietuvoje, po kurio laiko jis tapo lietuvių kalbos kursų dėstytoju ir organizatorių bendradarbiu.

Kaip minėta, nemažai kursų dalyvių mokosi ne vieneriuose KU lietuvių kalbos kursuose; jie tęsia mokymąsi nuosekliai pereidami nuo žemesnio į vis aukštesnius kalbos mokėjimo lygius. Tarp tokių yra ir atvykstančių užsieniečių, ypač per jau minėtą *Valstybinių stipendijų lietuvių kalbos ir kultūros vasaros / žiemos kursams programą*. Pavyzdžiui, tokių vadinamųjų kursų senbuviai 2019 m. Vasaros akademijoje buvo beveik 40 proc. Tai labai didelis skaičius. Vietinių gyventojų dalyvavimo keleriuose kursuose iš eilės motyvai lengvai nuspėjami, tačiau kas paskatina specialiai mokytis lietuvių kalbos į Lietuvą atvykstančius žmones vėl grįžti į Klaipėdos universitetą? Kadangi visų kursų dalyvių atsiliepimai yra kruopščiai renkami ir analizuojami, galima apibendrinti viso ciklo – Žiemos akademijos, pavasario semestro, Vasaros akademijos ir rudens semestro kursų – duomenis. Išskirtini šie pagrindiniai kursų dalyvių nurodyti pritraukiantys veiksniai:

- dėstytojų darbas;
- plati ir intensyvi kultūrinė-pažintinė programa (Vasaros / Žiemos akademijoje);
- organizatorių darbas, bendra atmosfera.

Dėstytojai ir jų darbo ypatumai, kursų organizatorių veikla

„Our teachers at Klaipeda University are everything that is good about the world, truly.“⁷ (Rasa Kabaila, Australija)

Klaipėdos universitete lietuvių kalbos kaip L2 moko ir mokė lituanistai, įgiję šią specializaciją savo praktiniu darbu, taip pat savarankiškai mokydami, bendradarbiaudami su kolegomis Lietuvoje ir užsienyje, stebėdami kitų kalbų,

⁷ Mūsų dėstytojai Klaipėdos universitete – tai visa, kas yra gero pasaulyje.

turinčių ilgą kitakalbių mokymo tradicijas, mokymą užsienio aukštosiose mokyklose.

Neteko užfiksuoti konkrečių faktų, jog po Lietuvos nepriklausomybės atgavimo ar sovietiniu laikotarpiu būtų buvę rengiami lietuvių kalbos kaip negimtosios mokymo specialistai. Tiesa, užuominų apie tai esama (Buivydienė, Žukienė 2006), tačiau tvirtai tą teigti būtų galima tik atlikus tyrimą. Dabar ši lituanistinių studijų sritis įtraukta – bet tik kaip vienas iš studijų dalykų – į VDU bakalauro studijų programą *Lietuvių filologija ir leidyba*; dalykas vadinasi *Lietuvių kalbos, kaip svetimosios, dėstymo metodika (LFL4011)* ir jo apimtis 5 studijų kreditai. VU FF Lituanistinių studijų katedra kaip taikomojo pobūdžio dalyką siūlo svetimųjų kalbų dėstymo metodiką (<http://www.lsk.flf.vu.lt/lt/katedra/apie-mus/veikla/>).

Žvilgtelėjus į kai kurių kitų kalbų kaip L2 mokymo situaciją, matyti, jog norint tapti akredituotu mokytoju privaloma speciali kvalifikacija; jos pobūdis dar priklauso ir nuo tikslinės grupės, t. y. būsimų mokinių. Pavyzdžiui, tapti anglų kalbos kaip L2 mokytoju galima įgijus kurį nors iš ESL (anglų kaip užsienio kalba) sertifikatų: vienas iš trumpiausių TEFL kursų yra 120 valandų. Ispanų kalbos kaip negimtosios (ELE) diplomą gaunamas baigus ELE mokymo magistro studijų programą. Norintiems dėstyti rusų kalbą kaip L2 būtina arba turėti filologijos krypties ne mažesnę kaip magistro laipsnio atitikmenį ir pagal programą būti studijavus rusų kalbos kaip negimtosios dėstymo metodiką, arba baigti trumpalaikius kursus (panašiai kaip anglų kalbos atveju).

Antras pabrėžtinasis dalykas, – kad po Lietuvos nepriklausomybės atgavimo lietuvių kalbos pradėję mokyti užsieniečiai buvo įvairių tautybių, vadinasi, kalbantys skirtingomis gimtosiomis ir išmoktomis kalbomis. Palyginti su sovietiniais laikais, kai lietuvių kalbos mokymas buvo labiau orientuotas į rusų kalbą, kurios gramatinė sistema iš esmės panaši į lietuvių, nepriklausomybės laikotarpio situacija tapo daug sudėtingesnė, nes atsirado besimokančiųjų, kurių gimtoji kalba netgi nepriklausė indoeuropiečių kalbų šeimai. Taigi kilo būtinybė „sukurti sistemą, kaip mokyti lietuvių kalbos kaip svetimosios, kartu ugdant komunikacinius įgūdžius ir įvertinant Lietuvos sociokultūrinį kontekstą, t. y. supažindinant su tautos kultūra ir jos sociokultūrinės aplinkos sąlygomis“ (Buivydienė, Žukienė 2006). Taigi akivaizdu, kad lietuvių kalbos kaip L2 pradžia buvo sudėtinga, lituanistai mokė ir mokėsi patys, vykdė tyrimus, rengė metodinę medžiagą.

KU lietuvių kalbos kursuose iš viso yra dirbę 19 kalbos dėstytojų: kai kurie visus 20 metų, keli – tik epizodiškai. Daugelis jų yra KU dėstytojai / darbuotojai. Galima teigti, jog visi jie yra įgiję praktinę konkrečią specializaciją šioje srityje: prof. Dalia Pakalniškienė, doc. dr. Vaida Drukteinytė – mokymas aukščiausio kalbos mokėjimo lygio grupėse; doc. dr. Asta Balčiūnienė, Kristina Kulvietienė – darbas su B1–B2 lygio kursantais; dr. Kristina Blockytė–Naujo-

kė – mokančiųjų lygio komunikaciniai kursai. Įvairių lygių grupės imasi mokyti dr. Daiva Pagojienė, nes ji dirba ir su akademinės sistemos universiteto studentais užsieniečiais; Jūratė Derukaitė, Virginija Jurgaitytė, Dalia Želvytė-Mockuvienė, Lilija Zoločevskaja-Putrienė dirba su pradedančiųjų lygių besimokančiais – šioms dėstytojoms praverčia ir įgyta užsienio kalbos specializacija. Taip pat yra dirbę prof. Albinas Drukteinis, doc. dr. Algirdas Ruškys, Aušra Lemberger (Trumpickaitė), Vitalija Kapsevičienė, doc. dr. Laimutė Servaitė (pagrindinis išsilavinimas – anglų filologija; ši specialistė mokė ES institucijų vertėjus ir kt.), doc. dr. Jūratė Lubienė. Pastaruosius porą metų KU lietuvių kalbos kaip L2 dėstytojų gretas labai sėkmingai papildė dvi patyrusios mokytojos lituanistės – mokytoja ekspertė Vilma Dulevičienė ir mokytoja metodininkė, scenos menų atlikėja Vilija Šeputienė.

Šalia kalbos mokymo įvairių sričių kultūros paskaitas Vasaros / Žiemos akademijoje veda ir kiti specialistai.

Daugiausia kalbos dėstytojų vienu metu yra dirbę 2018 m. Vasaros akademijoje – net 10 lituanistų. Dėl didelio krūvio daugumos grupių mokymo kursą dėstytojos dalijasi pusiau. Pasitelkiamos ir dėstytojų asistentės. Šį darbą ne kartą dirbo KU filologijos programų studijų praktikantės, įgijusios unikalios patirties.

Trumpai užsimenant apie mokymo metodikos dalykus, atkreiptinas dėmesys į tai, jog sėkminga praktika yra integruotos grupės, kai kartu mokosi ir atvykstantys, ir vietiniai kursų dalyviai, ir KU studentai užsieniečiai; tokia besimokančiųjų įvairovė vienoje grupėje – didelis metodinis privalumas, nors kartu kyla ir tam tikrų papildomų didaktinių, psichologinių ar sociokultūrinių niuansų. Kalbos pamokose, atsižvelgiant į kalbos mokėjimo lygį, taikomi įvairūs metodai, tačiau daugiausia dėmesio skiriama komunikacijai. Vasaros / Žiemos akademijoje kalbos mokymo turinys glaudžiai siejamas su kultūrine programa ir kalbos praktika. Būna ir išvykstančiųjų praktikų, pavyzdžiui, konkrečios leksikos įtvirtinimo tikslais.

Iš mokymo aktualijų pirmiausia reikėtų pabrėžti tai, kad aukštesnių negu pradedančiųjų lygio grupėse dažnai pasitaiko tam tikros diferenciacijos; susirinkę kursų dalyviai turi skirtingą kalbos mokymosi patirtį, išsilavinimą, užsiėmimą, būna skirtingo amžiaus ir gebėjimų; taigi dėstytojas kartais turi ir subtiliai diferencijuoti mokymą, ir gebėti visus integruoti bendrai veiklai. Didelis dėmesys skiriamas psichologiniam mikroklimatui, sociokultūriniam aspektui. Dėstytojų pastangas pastebi ir įvertina kursų dalyviai. „Nesvarbu, su kokio lygio lietuvių kalbos žiniomis susiburia kursų dalyviai – nuo 11 iki 74 metų amžiaus; per keletą dienų dėstytojai sugeba pasiekti, jog pamokos taptų nenuobodžios stipresniesiems ir ne per sudėtingos kitiems, taigi mes tampame darnia komanda ir

kiekvienas siekiame pažangos“, – taip savo atsiliepime parašė vokiečių Helmutas Pelmas, KU lietuvių kalbos kursuose dalyvavęs daugelį kartų.

Vis dar išlieka aktuali mokomosios medžiagos problema. Nors, kaip minėta straipsnio pradžioje, mokomųjų priemonių išleista ir tebeleidžiama gausiai, vis dėlto daug medžiagos, ypač C lygio (kalbos mokėjimo) grupėms, tenka kurti patiems. Kalbant apie C lygio medžiagą, reikia atsižvelgti ir į tai, kad KU kursuose savo žinias toliau tobulina nemažai jau buvusių kursantų. Iš kursų dėstytojų parengtų mokomųjų priemonių paminėtina D. Pagojienės ir J. Derukaitės „Aš kalbu lietuviškai A1(1)“: metodinė priemonė (Klaipėdos universiteto leidykla, 2017) bei V. Jurgaitytės ir J. Derukaitės laikmenos formato dauginama ir nuolat atnaujinama mokomoji priemonė „Labas“, ypač patogi mokymui(si) tuo, jog visi tekstai išversti (pagal sugestopedijos metodą atlikus kiek įmanoma labiau pažodinį vertimą) į anglų ir (kitoje mokomosios priemonės versijoje) į rusų kalbas. Kitų dėstytojų parengta originali medžiaga, ypač komunikacinė, tikėtina, kada nors irgi taps prieinama ne tik KU lietuvių kalbos kursų dalyviams.

KU Vasaros / Žiemos akademijos veikloje labai svarbus ir mentorių darbas. Jį atlieka vienas ar keli jauni žmonės, kursų organizatorių komandos nariai. Dar prieš prasidedant kursams mentoriai konsultuoja būsimuosius kursantus įvairiais aktualiais klausimais (pavyzdžiui, dėl atvykimo, gyvenimo Lietuvoje ypatumų, kursų programos), prireikus pasitinka atvykstančius į kursus užsieniečius, padeda rengti ir vesti kultūrinės kursų programos renginius. Mentorystės veikla yra svarus indėlis, kad kursų mėnuo visiems jų dalyviams būtų kuo sklandesnis. Kelerus metų šį darbą sėkmingai dirbo Tomas Lenkauskas (tuo metu – KU doktorantas), Daumantas Pagojus (mentoriumi dirbo ir būdamas gimnazijos moksleiviu, ir jau studijuodamas). Daug padėjo ir Gabija Pagojūtė (tuo metu – gimnazijos moksleivė). Mentorėmis dirbo ir KU studentės, KU Vasaros akademijoje atlikdamos savo studijų praktiką.

Prie kursų veiklos jau prisideda ir kai kurie kursantai, pasiekę aukštą lietuvių kalbos mokėjimo lygį, ir tai jiems yra galimybė įgyti papildomos kalbinės praktikos. Pavyzdžiui, germanų filologijos specialistė dr. Nadia Sadovnyk-Chuchvaha iš Černivcų nacionalinio universiteto (Ukraina) jau ne kartą sėkmingai vertėjavo žodžiu iš lietuvių į anglų kalbą KU Vasaros / Žiemos akademijos renginiuose.

Kultūrinė-pažintinė programa – integrali lietuvių kalbos ir kultūros kursų dalis

Bet kurios kalbos mokymasis neatsiejamas nuo ja kalbančios tautos, šalies pažinimo, pradedant jau pačia pirmąja pamoka: kaip sveikintis, kokia įvardžio forma kreiptis etc. Toliau – gyvenimo būdo, tradicijų, bendravimo ypatumų

1 lentelė.

2019 m. lietuvių kalbos ir kultūros vasaros akademijos kultūrinė programa

Iki kursų pradžios	Liepos 11–14 d. tarptautinio folkloro festivalio „Lauksnos“ renginiai. Rekomenduojame! https://www.lauksnos.lt/en/
Liepos 12 d.	Kursų atidarymo šventė KU Mažoje auloje (Herkaus Manto g. 84)
07-14	Išvyka į Neringą, Kuršių nerijos nacionalinį parką
07-15	Ekskursija po Klaipėdos senamiestį (angliškai ir lietuviškai)
07-17	Draugystės vakaronė
Liepos 19–21	Savaitgalio kelionė po Lietuvą susipažįstant su įvairiais regionais ir aplankant visas Lietuvos sostines – buvusias ir dabartines: Kauną, Vilnių, Trakus ir Kernavę.
07-22	Kultūros paskaita . Šiuolaikinės lietuvių literatūros apžvalga (lietuviškai)
07-23	Kultūros paskaitos su KU istoriku-archeologu (atskirai angliškai ir lietuviškai)
07-24	Kultūros paskaita baltistikos temomis (lietuviškai)
07-25	Kultūrinė veikla . Grojimas lietuvių liaudies instrumentais Lietuviška popietė fakulteto sode su ansambliu „Kuršių ainių“ muzikantais
07-26	Dalyvavimas iškilmingoje Jūros šventės eisenoje su Klaipėdos universiteto bendruomene
Liepos 26–28	Laukiamiausias Klaipėdos renginys – Jūros šventė 2019 (dalyvavimas savarankiškai). (http://www.jurossvente.lt/).
07-30	Viešnagė lietuvių šeimoje . Bus vykstant į kelias skirtingas vietas.
Rugpjūčio 1 d.	Klaipėdos miesto gimtadienio šventė senamiestyje. Inscenizuoti šviečiamieji-pramoginiai renginiai apie viduramžius.
Rugpjūčio 4–5	Ekskursija po Žemaitiją su nakvyne kaimo turizmo sodyboje. Vakarienė ir pusryčiai – lietuvių nacionalinė virtuvė.
08-07	Pažintinė išvyka į Kuršių marios laivą VENUS su gidu
08-08	Atsisveikinimo popietė universiteto sode. Lietuvių liaudies dainos ir šokiai su muzikantais.

pažinimas ir su tuo susijusios leksikos, gramatikos, sintaksės mokymasis. Šis kultūrinio pažinimo elementas nuosekliai siejamas su gramatine medžiaga mokomosiose priemonėse. Tačiau kalbų mokymo kursuose tam skiriamas ir papildomas dėmesys. Visuose KU lietuvių kalbos kursuose šalia kalbos pamokų organizuojamos teminės vakaronės, išvykos, kitokie renginiai. Tačiau plačiausia kultūrinė programa yra siūloma Vasaros / Žiemos akademijoje, nes didžiausia dalis klausytojų – specialiai suvažiavę į kursus iš viso pasaulio, ir jiems aktualu per mėnesį spėti kuo daugiau pamatyti, kuo geriau pažinti Lietuvą. Jau minėta, kad kultūrinei-pažintinei programai Vasaros / Žiemos akademijoje skiriama maždaug 40 papildomų valandų: tai seminarai (istorijos, kalbotyros, literatūros, muzikinio folkloro temomis), išvykos, ekskursijos ir kartu daug kalbos praktikos tų veiklų metu.

Išanalizavus beveik dviejų dešimtmečių KU vasaros ir žiemos intensyvių kursų dalyvių rašytinius ir žodinius atsiliepimus bei rekomendacijas, matyti, jog šiuo

klausimu nuomonė vieninga: KU siūloma kultūrinė programa yra maksimaliai plati ir intensyvi. Ne vienam kursų dalyviui tai buvęs lemiamas universiteto pasirinkimo veiksnys. Pavyzdžiui, 2019 m. vasaros akademijos kultūrinė programa.

Vis dėlto kad ir kokia būtų gera ir organizaciniu požiūriu suderinta kultūrinė programa, joje kiekvieną kartą privalu padaryti tam tikrų pakeitimų, įtraukti naujų renginių, kultūros paskaitų, lankytinų objektų, keisti ekskursijų gidus ir vedimo formas: kaip minėta, KU lietuvių kalbos kursuose (aukštesniųjų lygių grupėse) visada dalyvauja buvusių kursantų; ypač daug jų būna Vasaros akademijoje – beveik trečdalis dalyvių.

Pabrėžtina, jog kultūrinėje kursų programoje dalyvauja ir kalbos pamokų dėstytojai (kartais jie veda renginius), ir tai yra didelis privalumas: daugiau galimybių kalbos praktikai, stiprėja ryšys tarp mokytojų ir mokinių, vyksta tarpkultūrinė komunikacija, praturtinanti žiniomis ir mokinius, ir mokytojus.

Kursuose ne tik išmokstama kalbos:
adaptacija ir socializacija

„Kiekvieną kartą atvykęs į Klaipėdą, mūsų kursuose tikrai jaučiuosi kaip šeimoje.“ Giorgi Janiashvili (Sakartvelas)

Pažvelgus į 44 šalių sąrašą (iš tų šalių per 20 metų buvo arba yra atvykę KU lietuvių kalbos kursų dalyviai), nesunku įsivaizduoti, kad kartu su kalbos mokymu ir kursantams, ir dėstytojams reikėjo taip pat išmokti ir kitų dalykų – gilesnio vieni kitų kultūrų pažinimo, supratimo, tolerancijos. Reikia priprasti prie to, kad kartais skirtingai suvokiamas požiūris į mokymąsi, atsakomybę, netgi punctualumą. Mokytis lietuvių kalbos atvyksta ir žmonių, visiškai nepažįstančių lietuvių gyvenimo būdo, nepratusių prie europietiško maisto arba, pavyzdžiui, niekada nebuvusių tikrame miške⁸. Dėl kultūrinių, politinių, ekonominių, religinių skirtumų, dėl aplink vykstančių ir neišvengiamai atgarsį turinčių politinių įvykių ar procesų, natūralu, kyla įvairių kolizijų. Bendros kursų atmosferos kūrimas – atsakingas ir subtilus visos kursų organizatorių komandos darbas. Galima teigti, jog šis darbas vyksta labai sėkmingai: KU lietuvių kalbos kursų dalyviai ir dėstytojai – miniatiūrinė įvairiatautė bendruomenė – pavyzdys, kaip kartu susirinkę labai skirtingi žmonės gali būti kartu, užsiimti bendra veikla ir siekti bendrų tikslų, netgi tapti draugais.

Vietiniams kitataučiams lietuvių kalbos mokymasis kursuose turi papildomų veiksmų. „Dažnai atvykę gyventi į Lietuvą kitataučiai jaučia socialinę atskirtį – kalbos barjeras, kultūriniai skirtumai atiboja nuo visuomenės, kurioje jie

⁸ Kartą per ekskursiją merginos iš Kinijos netgi glostė žolę.

gyvena, patiriamas kultūrinis šokas. [...] Kursuose susipažįstama su panašaus likimo kursantais, susibičiuliuojama, todėl keičiasi atvykusiųjų nuotaika, gyvenimo Lietuvoje kokybė“ (Pagojienė 2017). Todėl per KU lietuvių kalbos kursų veiklą organizatoriai stengiasi suburti tokius žmones. Nuo 2014 m. sėkmingai gyvuoja socialinėje paskyroje *Facebook* įkurtas virtualusis lietuvių kalbos kitataučiams klubas *Amici Lituanici*, siejantis arti šimto narių; taip palaikomas bendravimas su kursų alumnais, mezgasi bičiulystės ir bendradarbiavimo ryšiai; bendravimo pagrindu išlieka lietuvių kalba, kultūra, Lietuva.

Su nemaža dalimi alumnų šiandien bendraujama tik lietuviškai, – o juk ne vienas iš jų lietuvių kalbos KU pradėjo mokytis nuo ABC. „Išmokti kalbėti lietuviškai – tai nemenkas iššūkis dažnam kitakalbiui. Besimokančiųjų pastangos, bendraminčių palaikymas, dėstytojų kantrybė ir sumanumas, palankus psichologinis klimatas suteikia galimybę prabilti viena iš seniausių išlikusių indoeuropiečių kalbų, pažvelgti į pasaulį šios senos tautos akimis bei tapti jos dalimi“ (Pagojienė 2017). To pasiekė daugybė KU lietuvių kalbos kursų dalyvių.

Lietuvių kalbos kursai ir bendradarbiavimo plėtra

Kaip minėta, iš buvusių KU lietuvių kalbos kursų dalyvių ne vienas jau moko lietuvių kalbos savo šalyse. Nemažai alumnų tampa aktyviais lietuvių kalbos ir kultūros skleidėjais, tarptautinių draugijų nariais. Pavyzdžiui, Ukrainos ir Lietuvos draugija Kijeve; ten sklaidos veikloje aktyviai dalyvauja jau keletą metų KU kursuose nuolat besimokantys Jurijus Samsonas, Bohdanas Malanchukas. Daug lituanistinės veiklos vyksta Maskvoje, ją remia LR ambasada; 2020 m. liepos mėnesį diplomu su pagyrimu socialinės antropologijos magistrantūros studijas Maskvoje baigė kelių KU kursų alumnė Amina Shulpina, apgynusi su lietuvių kalbos specializacija susijusį baigiamąjį darbą, kuriam medžiagą rinko studijuodama Lietuvoje; prieš gynimą dar vedė vebiną *Lietuva ir lietuviai, tokie, kokių mes jų nematėme: įtraukto stebėjimo patyrimas*; abiejuose renginiuose dalyvavo lietuvių diplomatų. Su lietuvių kalba ir kultūra susijusioje veikloje Maskvoje dalyvauja ne viena KU lietuvių kalbos kursų alumnė: dr. Daria Ter-Minasova, lingvistikos studentė Svetlana Kukushkina.

Nemažas KU lietuvių kalbos kursų dalyvių indėlis ir į bendradarbiavimo ryšius tarp universitetų, yra kuriamos bendros studijų programos; čia reikia paminėti KU kursų dalyvį dr. Artemą Petryką (Ukraina), Lietuvos istorijos tyrimų centro įkūrėją Chersono universitete, aktyvų žinių apie Lietuvą skleidėją Ukrainoje; jis yra ir KU Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto (BRIAI) bendradarbis. Bendradarbiauja filologai, taip pat ir kitų kryptų tyrėjai. Pavyzdžiui, KU lietuvių kalbos kursuose ne kartą kalbos žinias tobulinusios tyrėjos iš

Maskvos dr. Marina Valentsova ir dr. Natalia Petrova bendradarbiauja mokslo srityje su KU filologais.

Taip pat paminėtina, jog KU lietuvių kalbos kursų dalyviai, per kursus geriau susipažinę su KU, tampa ir laipsnio ar dalinių studijų studentais; pavyzdžiui, minėtojo BRIAI vienas iš doktorantų šiuo metu yra italas Flaviano Bertaina, daug kartų ne tik dalyvavęs KU lietuvių kalbos kursuose, bet ir pats dirbęs kursų rengėjų komandoje.

KU lietuvių kalbos kursų vertinimas ir pripažinimas

Per visus beveik dvidešimt veiklos metų KU lietuvių kalbos kursų organizatoriai atidžiai analizavo pasiektus mokymo rezultatus, kursų dalyvių atsiliepimus ir rekomendacijas. Galima sakyti, kad šie dalyviai, ypač tie, kurie dalyvavo KU kursuose daug kartų, padėjo kurti savąją nuoseklią kalbos mokymo sistemą. Žinoma, patenkinti visų kursantų lūkesčių neįmanoma, nes skiriasi ne tik kursų dalyvių tautybė, bet ir kai kurių iš jų įsivaizdavimas, kokie turi būti kalbos kursai, ko ir kaip reikia mokytis ir išmokti.

Be puikių ir nuoširdžių atsiliepimų, per daugelį metų surinktų iš KU lietuvių kalbos kursų dalyvių, galima paminėti ir oficialius įvertinimo faktus. 2015 m. kursų vadovei įteikta ŠMPF padėka už didžiausią pritrauktų KU Lietuvių kalbos vasaros kursų užsieniečiams dalyvių skaičių (pagal šio fondo administruojamą valstybinių stipendijų programą). 2018 m., minint 20-ąsias ŠMPF veiklos metines, buvo apdovanoti geriausi Lietuvos 2018-ųjų švietimo mainų projektai; Klaipėdos universitetui įteikta padėka „už ilgametį lietuvių kalbos ir kultūros puoselėjimą tarptautiniu mastu, rengiant lietuvių kalbos ir kultūros kursus užsieniečiams“.

Lietuvių kalbos kursų veiklą rėmė visi buvę KU rektoriai, šiuo metu – prof. Artūras Razbadauskas. Per visą kursų veiklos laikotarpį šiomis lituanistinėmis studijomis rūpinasi ir globoja SHMF dekanas prof. Rimantas Balsys. Savo ruožtu užsieniečių mokymo veikla gražiai reprezentuoja universitetą ir Lietuvoje, ir visame pasaulyje.

Per 2019 m. Vasaros akademijos baigimo šventę kursų dalyviams buvo pasiūlyta parašyti ką nors ant fakulteto salės, laukiančios renovacijos, sienų. Tie užrašai įamžinti ilgamečio lietuvių kalbos kursų bendradarbio Sauliaus Pagojaus nuotraukose. Štai keletas užrašų (kalba netaisyta, vardų palikta tik pirmoji raidė): „Ačiū už įspūdžius! A.“; „Viskas labai smagu. Aš myliu. Ačiū iš Sakartvelo. S.S.D“; „Džiaugiuosi geriausiąja visų laikų akademija! F.“; „Ačiū už akademiją! Buvo labai smagu mokytis Klaipėdos universitete“; „Iš Ukrainos su meile! N.“; „N.: Klaipėda Mantul! From Indonesia!“; „Ačiū, mano dėstytoja!“; „Jūs

nuostabūs!“; „Ačiū, Klaipėda, už mūsų puikią vasarą!“; „Saya Cinta Lithuania (I love Lithuania) – L.“; „Ačiū už puikią patirtį ir draugystes“; „Iki pasimatymo!“; „Grazie!“; „KÖSZÖNÖM! IKI! E. P.“.

Išvados

Klaipėdos universiteto (KU) vykdomi neformalieji lietuvių kalbos kaip negimtosios (L2) mokymai organizuojami atskirai nuo universiteto laispsnio studijų sistemos. Šių mokymų ciklą sudaro semestro kursai ir intensyvūs vasaros bei žiemos kursai – Lietuvių kalbos ir kultūros vasaros / žiemos akademija. KU lietuvių kalbos kaip L2 mokymo sistema pasižymi tęstinumu ir lankstumu.

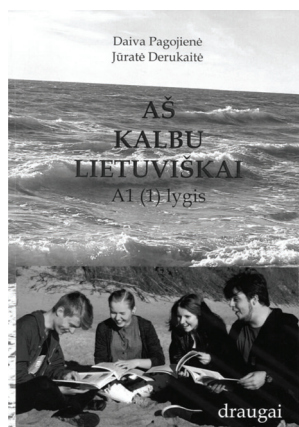
Šios KU lituanistinės studijos, nuo kurių pradžios jau prabėgo du dešimtmečiai, o veiklos apimtis išaugo apie dešimt kartų, yra kompleksinis reiškiny, auganti ir evoliucionuojanti sistema. Taigi perspektyvos priklauso nuo kiekvieno šios sistemos komponento ir kartu nuo sklandaus jų sąryšio.

Per visą veiklos laikotarpį lietuvių kalbos mokymuose dalyvavo arti 3 000 žmonių. Gausiausio dalyvių skaičiaus sulaukiama Vasaros akademijoje (apie 60–70). Dauguma kitataučiai, tačiau tarp jų daugėja ir lietuvių kilmės asmenų. KU lietuvių kalbos kursų dalyviai – tai asmenys, sumokantys nustatytą kursų įmoką, ir asmenys, kurių lituanistinės studijos finansuojamos projektų lėšomis. Siekiant suteikti norintiesiems daugiau galimybių mokytis lietuvių kalbos, organizatoriams reikia plėsti projektinę veiklą, ieškoti naujų finansavimo galimybių.

KU kursų dalyviai yra įvairaus amžiaus pilnamečiai asmenys. Nepilnamečiai gali mokytis tik išskirtiniais atvejais. Tačiau ateityje būtų galima pasvarstyti apie vaikų mokymo galimybę, nes tikėtina daugės grįžtančių iš emigracijos šeimų. Be to, Klaipėdos universitete vykdomos pedagoginės studijos, taigi atsirastų ir reikalingų konsultantų, specialistų.

Lietuvių kalbos kaip L2 mokymas – gana nauja lietuvių kalbos mokymo(si) patirtis. Šis poreikis ėmė ypač sparčiai augti Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare. Lietuvių kalbos kaip L2 mokytojais, dėstytojais tapo lituanistai, įgydami šią specializaciją praktiniu darbu, teorinių žinių kaupimu, mokslo tyrimais. KU lietuvių kalbos kursuose dirbantys dėstytojai nuolat mokosi, stebi kolegų darbą Lietuvoje ir užsienyje, dalijasi patirtimi. Dėstytojų kvalifikacijos siekiamybė, – kad jie galėtų mokyti lietuvių kalbos visais lygiais pagal Bendruosius Europos kalbų metmenis (BEKM).

Lietuvių kalbos kaip L2 mokomosios medžiagos gana gausu, tačiau vis tebejauciama tam tikrų trūkumų. Daug originalios medžiagos (ypač komunikacinės) tenka kurti C lygio grupių besimokantiesiems. Taigi darbas kaupiant, rengiant ir sisteminant mokomąją medžiagą, nuoseklios mokymo programos nuo A iki C lygio kūrimas – svarbiausias mokymo kokybę užtikrinantis veiksnys.

KU lietuvių kalbos kursų veikla yra pripažinta, aukštai vertinama ir nacionaliniu, ir tarptautiniu mastu. Kursų dalyvių vertinimu, KU kursai pasižymi ne tik labai gera mokymo kokybe, bet ir itin plačia bei intensyvia kultūros pažinimo programa. Tokius motyvus nurodo asmenys, dalyvaujantys KU kursuose ne pirmą kartą, atvykstantys į juos iš tolimų šalių po keletą kartų, čia mokydamiesi lietuvių kalbos nuo pradmenų iki aukščiausiojo lygio.

Norinčiųjų mokytis lietuvių kalbos motyvai įvairūs, juos galima suskirstyti į kelias kategorijas. Vietiniams kitataučiams lietuvių kalbos mokymasis kursuose yra ir svarbus adaptacijos, socializacijos veiksnys, padedantis mažinti socialinę atskirtį, susirasti bendraminčių.

Tarp lietuvių kalbos kursų dalyvių, organizatorių, dėstytojų užsimezga perspektyvūs bičiulystės, bendradarbiavimo ryšiai. Ne vienam užsieniečiui KU lietuvių kalbos kursai tapo pirmuoju sėkmingu žingsniu, paskatinusiu studijuoti, dirbti, apsigyventi Lietuvoje. Kursų alumnai tampa lietuvių kalbos ir kultūros sklaidėjais savo šalyse, kuriami bendri projektai, plečiamas mokslinis bendradarbiavimas. Taigi KU lietuvių kalbos kursai yra svarus universiteto indėlis į informacijos apie Lietuvą, jos kalbos ir kultūros sklaidą pasaulyje.

Literatūra

- Amici Lituanici*. Virtualiojo klubo kitakalbiamis socialinio tinklo *Facebook* paskyra. Prieiga internetu: <https://www.facebook.com/pg/lituanici/posts/?ref=page_internal> [žiūrėta 2020 07 17].
- Australijos lietuvių bendruomenės laikraštis „Mūsų pastogė“, 2017-09-06, nr. 33.
- Buivydienė, Žukienė 2006 – Buivydienė, V., Žukienė, R. Lietuvių kalbos kaip svetimšios mokymas(is) ir sociokultūrinis kontekstas. *Santalka. Filologija. Edukologija* 14 (4). Prieiga internetu: <https://www.semanticscholar.org/paper/Lietuvi%C5%B3-kalbos-kaip-svetimosios-mokymas-%28-is%29-ir-Buivydien%C4%97-%C5%BDukien%C4%97/89135221e4c4ab9fdc3101f476ba22d752d8315c> [žiūrėta 2020 07 17].
- Karaliūnaitė, Ugnė. Filipinietis pasiryžo išmokti lietuvių – dabar jos moko kitus. Prieiga internetu: <<https://euroblogas.lt/2020/05/05/filipinietis-pasiryzo-ismokti-lietuviu-%e2%88%92-dabar-jos-moko-kitus/?fbclid=IwAR1gXeZnmfzIGKV7H5nONpuJS3EvoM9hXfXOLW46uHRZwKPls1PPkUG78As>> [žiūrėta 2020 07 17].
- Klaipėdos universiteto (KU) Socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto Lituanistikos ir užsienio kalbų centro archyvai.
- KU lietuvių kalbos kursantų atsiliepimai. Prieiga internetu: <<https://www.ku.lt/shmf/en/responses-about-summer-academy/>> [žiūrėta 2020 07 17].
- KU lietuvių kalbos kursų informacija. Prieiga internetu: <<https://www.ku.lt/shmf/struktura/centrai/kalbu-ir-socialines-edukacijos-centras/veikla/>> [žiūrėta 2020 07 17].
- Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl valstybinės kalbos politikos 2018–2022 metų gairių. Prieiga internetu: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/cd0584707b6e11e89188e16a->

6495e98c?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=2fa062c8-0d9b-4b80-9a44-8938b12fe0a4> [žiūrėta 2020 07 17].

Rasos Kabailos blogas. Prieiga internetu: <<https://rakabaila.blogspot.com/2017/07/labas-lietuva-getting-back-to-my-roots.html>> [žiūrėta 2020 07 17].

Valstybinės kalbos mokymas: lygių aprašai ir kita informacija. Prieiga internetu: <<http://www.vlkk.lt/nuorodos/kitos-nuorodos#Valstybin>> [žiūrėta 2020 07 17].

Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Lituanistikos studijų katedros svetainė. Prieiga internetu: <<http://www.lsk.flf.vu.lt/lt/darbuotojai>> [žiūrėta 2020 07 17].

Pagojienė 2017 – Pagojienė, D. Ar įmanoma išmokyti lietuviškai per vienerius metus. Prieiga internetu: <<http://mokslolietuva.lt/2017/04/ar-imanoma-ismokti-lietuviskai-per-vienerius-metus/>> [žiūrėta 2020 07 17].

Nuotraukų autorius Saulius Pagojus
Iliustracijų autorė Ramunė Valeikienė

Jūratė Derukaitė

THE TEACHING OF LITHUANIAN AS A FOREIGN LANGUAGE AS PART OF THE IDENTITY OF KLAIPĖDA UNIVERSITY

The informal teaching of Lithuanian as a foreign language (L2) at Klaipėda University (KU) includes semester courses and intensive summer/winter courses (the Lithuanian Language and Culture Summer/Winter Academy). It is a continuous and flexible system, and functions separately from degree studies for foreign students at KU.

This kind of informal Lithuanian studies has been carried out for 20 years, and the volume of activity has increased by approximately ten times. It is a complex structure, a growing and evolving system, and its success depends on each component, each of which could be a subject for separate research.

Nearly 3,000 people have participated in these courses over the last two decades. The Summer Academy attracts the largest number of participants (60 to 70). Most are people of other nationalities. They also include people of Lithuanian origin, and their number has been increasing.

Some participants in Lithuanian-language courses are eligible for grants from the Education Exchange Support Foundation (for the summer and winter courses), or from other sources. Other participants pay a tuition fee. In order to provide more opportunities to learn Lithuanian, the organisers should focus on more project activities, look for more opportunities to find sources to finance these studies, and offer them for free.

The participants in the courses are adults. There have only been some exceptional cases of learners under the age of 18. Nevertheless, it is reasonable to

offer Lithuanian lessons to children. Potential learners could be children from the families of émigrés returning to Lithuania. Moreover, pedagogical studies are carried out at KU; therefore, there is a basis of necessary experts to teach children.

The teaching of Lithuanian as L2 is a relatively new field. Demand began to grow rapidly after Lithuania became a member of the European Union in 2004. The teachers of Lithuanian as L2 were specialists in Lithuanian philology, who had acquired the specialisation of teaching Lithuanian to non-native speakers on their own, by doing practical work, accumulating theoretical knowledge, carrying out research, and sharing experience.

There is already much material for teaching/learning Lithuanian as L2. However, some specific material is still missing. This applies specially to studies of Lithuanian at the C language proficiency level, and teachers at KU have been doing a good job at creating original material for their students. Therefore, an important part of the work is to keep collecting, creating and systematising learning resources.

The Lithuanian-language courses at KU have been recognised and appreciated at a national and international level. Along with the quality of the teaching, the cultural programme is always mentioned as the most extensive and gratifying. In this connection, it should be emphasised that nearly a third of learners have participated in Lithuanian-language courses at KU before. Some have completed all the levels of learning Lithuanian, from A1 to C2, at KU.

With regard to the motivation of people willing to learn Lithuanian, there are several categories of learners. For local non-native speakers, especially for newcomers, studies of Lithuanian, attendance on the courses, is an important factor in their adaptation and integration. According to these people, they feel as if they are in a new family in a learners' group.

Networking between participants in Lithuanian-language courses at KU and the staff (course teachers, organisers) is the basis for a growing relationship in various fields. For some learners, informal studies of Lithuanian at KU have been a successful beginning, the first step of which has prompted them to study, live and work in Lithuania. On the other hand, former students on KU's Lithuanian-language courses disseminate information and knowledge about the Lithuanian language and culture. Informal studies of Lithuanian at KU have been the basis for joint projects and research. Therefore, the activities in teaching Lithuanian as L2 are an important contribution by Klaipėda University both at a national and an international level. It is one of the ways of presenting Lithuania to the world, to promote its language and culture.